

BIA-P.2.3.1/2-39

มรดกธรรมคำกลอน

รวบรวมอนุรักษ์

โดย

พุทธทาส อินฺทปญฺโญ

วรรณกรรมใหม่ปรากฏนามผู้แต่ง ท่องบ่นกันรอบอ่าวบ้านดอน

[ชุดลอยปฐม อันดับ ๓๙]

อุทิศนา

ลอยธรรมะมาลัย	ลงสู่โลกอันเบียดบีบ
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพาททรงประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยัง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลุ้สเตรัจฉาน ฯ
จะทกข์ทนทั้งคณวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรษัทพระพาทองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพ้นภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตขัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งปภพี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

มรดกกรรมคำกลอน

[ชุดลอยปฐม อันที่ ๓๙]

วรรณกรรมไม่ปรากฏผู้แต่งท่องบ่นอยู่รอบอ่าวบ้านดอน

พิมพ์ครั้งที่ ๑

อุทิศนางเซ่ สนั่นเลม็ด

วันมรณภาพครบ ๓ ปี

๒๖ พ.ศ. ๒๖

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๒,๐๐๐ เล่ม

มรดกใจเร่ร่อน

[๑๗ มีนาคม ๒๕๑๗]

มรดกใจเร่ร่อน มรดกใจเร่ร่อน มรดกใจเร่ร่อน

เรียนธรรมะ อย่าตะกละ ให้เกินเหตุ
จะเป็นเปรต หิวปราณณ์ เกินคาดหวัง
อย่าเรียนอย่าง ปรัชญา มัวบ้ำดั่ง
เรียนกระทั่ง ตายเปล่า ไม่เข่ารอย

คนใจมอด ขี้ขลาดใจ

ปี ๓ ๒๕๑๗

๑๗ ๑๙ ๕๑

หน้า ๑๐๐.๕ : ๑ กิ่งก้าน

๑๕ คำขี้แจง

บทธรรมคำกลอนและคำกาพย์เหล่านี้ เป็นเรื่องประเภทเดียวกันกับเรื่อง "ปรมัตถธรรมคำกลอน" ที่เคยพิมพ์แจกในวันมรณะครบรอบปี ของนางเซ่ สนั่นเมตต์ ดังที่เคยทำมาแล้ว. เพื่อไม่ให้ซ้ำกัน บินจงเลือกเอาเรื่องนี้ อธิศให้เป็นที่สบอารมณ์ของผู้ที่วงกลับไปแล้ว.

อีกทางหนึ่งนั้น เป็นความประสงค์ของข้าพเจ้าเอง ที่จะรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทนี้ไว้อย่าให้สาบสูญเสีย เพราะแม้ว่าจะไม่ถึงขนาดเป็นกวีนิพนธ์ของชาติ แต่ก็แสดงให้เห็นเราทราบได้ว่าสัตบุรุษพุทธบริษัทสมัยก่อนนั้น มีความสนใจในธรรมกันมากเพียงไร ในแง่ของการเล่าเรียน การแปล การตีความหมาย การอธิบาย การผูกเป็นกาพย์กลอน ให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ อย่างที่ลูกหลานสมัยนี้ขี้เกียจทำ เพราะไม่มีศรัทธาพอ ไม่เสียสละให้แก่ศาสนาพอ แถมจะเกลียดธรรมเอาเสียด้วยซ้ำไป เพราะไปบูชาวัตถุนิยมสมัยใหม่จนขึ้นสมอง. เขาจะเห็นคำสอนประเภทนี้ว่าครีครณะน่าเกลียดน่าชัง ไม่ทันสมัย ผิดความรู้สึกของตน.

ในแง่ของวรรณคดีกวีนิพนธ์นั้น เราต้องยอมรับ และยอมให้อภัยแก่ท่านเหล่านั้น เพราะสมัยนั้นมีการศึกษากันอย่างนั้นเพียงเท่านั้น ไม่สมบูรณ์เหมือนสมัยนี้ อย่าไปถือสากับกฎเกณฑ์

ทางกาพย์กลอน หรือแม้แต่การแปลภาษาบาลี, ถือเอาแต่สรรพกรส และปฏิภาณของท่านที่ใช้ประโยชน์ได้ และกินใจผู้อ่านผู้ฟัง อย่างที่คนสมัยนั้นทำไม่ได้ ซึ่งก็มีอยู่มาก, เช่นบทว่าด้วย "คำลือคนหลง" อันเป็นตอนที่ ๓ แห่งหนังสือเล่มนี้ เป็นต้น. ลองอ่านข้อความเหล่านี้ดู ท่านจะรู้จักบรรพบุรุษของท่านดีขึ้น และรู้ว่าทำไมจึงมีศีลธรรมและความสุขมากกว่า.

ข้อความต่างๆ ทั้ง ๖ บทนี้ สืบตลกลงเป็นทริภุคคินตงแต่ภาคกลางตอนใต้ลงไปถึงภาคใต้สุด ยากที่จะกล่าวว่าได้แต่งขึ้นที่ไหนกัน เขาเป็นว่าของคนรุ่นเก่าทำไว้ให้เห็นว่าคนสมัยนี้ขี้เกียจหรือสนใจธรรมะน้อยกว่าโดยพื้นฐานก็แล้วกัน. บางอย่างจะสังเกตได้จากคำที่ใช้ในตัวเอง ว่าคนภาคไหนหรือจังหวัดไหนแต่ง, เช่นคำว่า "ตั้งชดหวยขม ขดไว้ให้กลม" (ของตอนที่สองอันว่าด้วยอาการของลำไ้) นั้น หวยขมตจะรู้จักกันแต่แถวรอบอ่าวบ้านดอนมากกว่า นชวนให้คิดว่า ต้องแต่งกันในถิ่นที่มีลำไ้เหล่านี้ใช้นั่นเอง. ข้อสังเกตอันนี้ ขอฝากไว้ให้ท่านผู้อ่านช่วยกันสังเกตและวินิจฉัยด้วย.

ในหมุกวพณบ้านแห่งคนนี้ ธรรมะลึกไม่แพ้หรือตกกว่าคนสมัยบางคนด้วยซ้ำไป คือรว่านนิพพานนั้นต้องหมดทั้งสุขและทุกข์ ไม่ใช่เหลือความสุขไว้เป็นเครื่องยึดถือ เหมือนชาวตะวันตกส่วนมากสมัยนี้. ดูข้อความตอนท้ายสุดของตอนที่ ๑ ที่ว่า "อนัตตา พาเขาทองแห่งนิพพาน น้แหละการหมดทุกข์หมดสุขเอย."

ก

อย่างไรก็ดี เมื่อกล่าวกันอย่างเที่ยงธรรมแล้ว ความคิด
และถ้อยคำสำนวนของกวีพินบ้านเหล่านั้น เจ็บแสบแหลมลึกซึ้งคม-
คายไม่แพ้กวีขมาแห่งยุคปัจจุบันที่สรรเสริญเยินยอกันนัก หรือแม่
กวีแห่งราชสำนัก ก็ไม่กล่าวคำที่สะท้อนแกกัเลสเหมือนกวีบ้าน
นอกเหล่านั้นเลย, เห็นว่าควรอนุรักษ์สติปัญญาและถ้อยคำสำนวน
ของท่านเหล่านั้นไว้เป็นอย่างดีด้วยความกตัญญู.

กุศลใด ๆ ถ้าเกิดมีขึ้นเพราะการพิมพ์หนังสือเรองน
เป็นธรรมทานแล้ว ขอทิศแก่นางเซ่ สนมเลมิต และแก่อาจารย์
ผู้แต่งข้อความเหล่านี้ ทงไว้ให้คนชั้นหลังได้รับประโยชน์ด้วย
กันทุกท่าน.

พุทธทาส อินทปญฺโถ

(คนคนหนึ่งที่มีกำเนิดในถิ่นรอบอ่าวบ้านดอน)

โมกขพลาราม ไชยา

๒๖ พ.ค. ๒๖

มรดกธรรมคำกลอน

อนุรักษ์โดย

พุทธทาส อินทปัญโญ

(๑) นอบนบพระรัตนตรัย

[ชานี ๑๑]

นะโมนมัสการ	พระจอมอารยัภะคะวา
เลิศล้ำในโลกา	ทรงพระภาคย์เป็นอังกาม
อะระหัตตักกิเลส	สมุจเฉทขาดจากกาม
ไกลจากตณฺหาสาม	ฆ่าโลกธรรมแปดประการ
สัมมาสัมพุทธะ	ตรัสเป็นพระโพธิญาณ
รู้ในชาติกัณดาร	เกิดเป็นทกข์เป็นธรรมดา
รู้ข้อปรินิบัติ	เหตุจะตัดซึ่งทุกขา
ดับชาติชรา	พ้นมรณาถึงนิพพาน
อะหังอันว่าข้า	เจตนานมัสการ
พุทฺโธท่านเบิกบาน	ท่านตื่นแล้วพ้นจากภัย
รอบรู้คุณและโทษ	สั่งสอนโปรดสัตว์เวไนย
ควรเราพึงเข้าใจ	พระคุณท่านล้ำโลกา

ข้าให้ว้คุณพระธรรม
 ทรงไว้ในเกศา
 สิ่งไรเป็นความผิด
 ทนร้อนผ่อนสำราญ
 ชำระกองกิเลส
 ตัดบ่วงและห่วงใย
 ผู้ใดได้ชิมรส
 เห็นด้วยใจอาตมา
 ประนบัติให้เห็นจริง
 มีคุณอันเลิศล้ำ
 กายวาจาจิต
 ความผิดสิ่งอันใด
 พระธรรมอันล้ำเลิศ
 ทางเอกข้ามโลกีย์
 นมัสการคุณพระสงฆ์
 พรหมจรรย์ท่านตั้งไว้
 สู้คู่แข่งหมื่น
 ประนบัติตามธรรมา
 ท่านอบรมประสมสร้าง
 ควรเราจงยินดี
 อริยะสภาวะกะสังโฆ
 ท่านสลัดตัดสงสาร

อันน้อมนำเกิดปัญญา
 เป็นความชอบประกอบกร
 ไม่คบคิดจิตเป็นพาล
 หากความเย็นเป็นสุขใจ
 ให้สิ้นเสด็จพ้นทุกข์ภัย
 เห็นจริงแน่นอนตัดา
 เห็นปรากฏในปัญญา
 จำเพาะตัวที่ได้ทำ
 เบนยอดยิ่งอุปถัมภ์
 ความเย็นแท้ไร้แก่ใจ
 สุจริตด้วยเลื่อมใส
 จะบังเกิดนั้น ไม่มี
 อันประเสริฐสุดวิถึ
 จากหม่มารผ่านพ้นภัย
 ผู้จำนงพระวินัย
 ตามโอวาทพระศาสดา
 ย่อมถือนั่นในสิกขา
 บริสุทธิ์พ้นไฟรี
 ด้วยวาสนาของท่านมี
 ระลึกถึงนมัสการ
 หน่อชินโพธิ์อาจารย์
 ขาดห่วงใยไม่ยินดี

๗๔
 นบเนื่องเป็นเรื่องมา
 มาถึงทุกวันนี้
 ท่านแสดงแจ้งเหตุผล
 เห็นจริงในปัญญา
 ท่านนั้นเป็นแบบอย่าง
 ทางธรรมทางวินัย
 สัมโมคุณอย่างนี้
 คิดถึงคุณท่านมา
 ตั้งจิตจำนงตรง
 รัตนะทั้งสามนี้

ในศาสนาพระชินสีห์
 เพราะท่านสั่งสอนเรามา
 ให้ปู้ชุนมีศรัทธา
 มีคุณแท้แน่แท้ใจ
 ช้หนทางให้เดินไป
 ๑๖ ึ่งทางศีลทางภาวนา
 ควรที่เราจะบูชา
 ยกมือไหว้ไม่เสียที
 ต่อหม่สงฆ์ให้จงดี
 ควรที่เราจะรักษา.

๑๖
 ธรรมที่ผิดมีตมิตให้คิดเห็น
 พระมีอยู่รักกับใจแต่โรมา
 คำพระชินวรสั่งสอนสัตว์
 พุทธงธมมิงสงฆงตงทรู้
 มีเดิมทีร่อยบางแต่ยังเขลา
 หลวงพ่อแนะแคะไค้ไชยบาล
 อันพุทธะพระตรัสรู้แท้
 พุทธงธมมิงสงฆงตงทรู้
 จันวางจิตคิดเสียใหม่ว่าเห็นยาก
 ถ้าปัญญาจักชเห็นเด่นในใจ
 สรรกสนรุตสนครุสอน

๑๖
 รู้ว่าเป็นพระพุทเจ้าไม่เข้าหา
 ควรหรือว่าพบพระพุทไม่หยุดรู้
 จบจังหวัดโลกนไม่มีคู่
 พระมีอยู่ในตัวทั่วทุกคน
 เพราะไ้แห่งกำบังยังจน
 กลับเข้าคั่นดหาพระปะทู้
 ในคำแปลว่าพระธรรมดำรงอยู่
 พิเคราะห์หัดดูโดยปัญญาว่าสิ่งใด.
 เห็นด้วยตาด้วยปากนหนอไช้
 “จริงอยู่ในใจอยู่นอกบอกจะทำ”
 สันนิวรัจจะถึงพระธรรมขา

สมนุญสนบาปสันหลายจำ สันเวรสนกรรมสันสุขทุกข์
 แสนสงสารอัตตะโนพทโรเอ้อย ไมรูเท่าสังขารเลยมัวสนุก
 เป็นบ้ำใจไม่พรากจากกองทุกข์ ควรจะจุกใจตรองสักสองยาม
 ถ้าเห็นเที่ยงแล้วอย่าเลี้ยงหลีกหนีศุญย์ ทงเิงเป็นมุลบวกให้ทั่วทุกตัวสาม
 เห็นศุญย์แล้วไม่ต้องถามถุกทุกที่
 ถ้าไม่เห็นศุญย์กลับ ไปคนทเอกตร
 ธรรมจจำไว้ตรองให้ถุกนะท่านทั้งหลาย
 ให้เฉยเสียดิเดไม่เกิดไม่ตาย เฉยไม่ไดรอนใจจนตายนะท่านทั้งหลาย.
 งามอยู่ทฬ ดอยู่ทละ พระอยู่ทจริง.

(๒) อาการสามสืบสอง

[สุรวงคณวัก ๒๘]

เกศว่าผม อย่าได้ชื่นชม ว่าผมโสภา
 เก้าล้านแสนแสน ล้วนเป็นอนิจจา อย่าได้สงกา ว่าเป็นแก่นสาร
 โลมาคือขน งอกทั่วตัวตน เป็นขนสาธารณ์
 เก้าโกฏิแสนแสน มิเป็นแก่นสาร เวลาถึงกาล สาบสูญประลัย
 นขาคือเล็บ ยาวน้ก้มักเจ็บ เพราะเล็บทงหลาย
 เป็อยเนาพุง เป็นหนองภายใน คนพาลเอาไว้ ย่อมเป็นก้งวล

หันตาคือฟัน สามสิบสองอัน ข้างล่างข้างบน
งอกขึ้นภายหลัง ตั้งอยู่ไม่ทน หลุดถอนคลอนหล่น ทุกซัณฑ์แหวนหา

ตะไคร้คือหนิง เปื่อยเน่าพองพัง ทัวทั้งกายา
ถ้าจะมีวันเข้า เท้าลูกพุกุทธา อันธพาลา นับถือว่าดี

มั่งสงว่าเนื้อ เปื่อยเน่ามีเหลือ เท้าเส้นเกส
ทั้งเก้าร้อยชั้น ในกายอินทรีย์ ตายแล้วเป็นผี รังเกียจเกลียดวาง

นะหารูว่าเอ็น เก้าร้อยทำเช้ญ เมื่อยขบสารพวงค์
ลูกโอยนังโอย! รัญจวนครวญครวง ให้โทษทุกอย่าง อย่าถือว่าดี

อัฐิกระดูก เอ็นรัดมัดผูก สามร้อยท่อนมี
ล้วนแต่อนัตตา อย่าชมว่าดี แก่นสารไม่มี เครื่องถมแผ่นดิน

ทั้งแข็งทั้งอ่อน ย่อมฝ่อย่อมกร่อน อยู่นิจดิน
บัญญัติหาไม่ รักใคร่อาจิส ที่เพิ่มพูนดิน บั้ได้คิดถึง.

โมหาพาไป ความจริงใดๆ บั้ได้รำพึง
อวิชาหุ่มห่อ ผูกมัดรัดรั้ง หลงรักตระบึง มีคล้อยถอยหลัง

มิญขังเยื่อกระดูก เพลิงร้อนต้อนถุก ละลายไหลหลั่ง
เหมือนขึ้นเหมือนเขี้ยว นำเกลียดน่าซัง ควรคิดอนิจจัง ทุกขังอนัตตา

วักกันว่าม้าม ล้วนแต่ไม่งาม โสโครกนั๊กหนา
เครื่องเปื่อยเครื่องเน่า ถมแผ่นดินพสุธา ครันสิ้นชีวา กาแรงแย่งกิน

หะทะยังหัวใจ ม้ามปกคลุมไว้ ในอกอาจิส
ลันลมระบาย สุนัขากากิน เครื่องเนาทางสน ไม่เหลือสักอัน

ยะกะนั่งว่าตบ เป็นชั้นประทับ ระหว่างนมนี้
กำหนดโดยสี่ สีแดงแสงฉน์ เครื่องเนาทางนั้น ในกายินทรีย์

พุงผัดนั้นเล่า พระสรรเพชรเจ้า กำหนดโดยสี่
เหมือนทูลพัสดร์ ที่ผ้าทอดี เก่าๆเสวราสี มีสีงามตา

เป็นเยอเหนียวนัก ไม่มีใครรัก ไม่มีราคา
เป็นเครื่องสาธารณ์ อาหารแรงกา ควรคิดอนิจจา อย่าได้ละวาง

บิหะกังว่าพุง^๑ ตรงตั้งจิตมุ่ง อย่าเหิรอย่าห่าง
เอาเป็นกัมมัญฐาน อย่าได้ละวาง พุงมีสีอย่าง ดอกคณทีคือ

พุงน้อยพุงใหญ่ ใส่งเท่าไร มิใครรู้พอ
สัณฐานพุงนั้น เหมือนสีโคมอ อาศัยอยู่ต่อ ที่ท้ายดวงใจ

บิปผาสักคือปอด เอาบัญญัติสอด ส่องลงภายใน
ให้เห็นอนิจจัง ประจักษ์แจ่มใส สีปอดนั้นไซ้รี แดงดำรำคาญ

พรนพลวงกลวงใน พิจารณาไป ไม่นำรับประทาน
สามสิบสองชั้น ติดกันสัณฐาน เหมือนขนมหวาน ตัดชั้นเสี้ยวเสี้ยว
อันดังไส้ใหญ่ เป็นสายยาวเรียว เป็นขดลดเลี้ยว ยี่สิบแปดขด
ไส้ชายกำหนด สามสิบสองศอก วัยยิตยาวอก กว่าไส้สตรี
ไส้หญิงสั้นกว่า สี่ศอกโดยมี กำหนดโดยสี่ เหมือนฉาบปูนขาว

๑. บิหะกัง ตามธรรมดาทั่วไปในบัดนี้ แปลกันว่าไต, บางทีสมัยหนึ่ง สอน
ให้แปลกันอย่างนั้น จึงคงไว้ตามเดิม, ความมุ่งหมายในการปฏิบัติก็ได้ผล
เท่ากัน.

เบื่องบนนยาว ตลอดลำคอ เบื่องตื้นันต่อ ทวารเบื่องใต้

อันตะคุณัง เกี่ยวกันงนัง เรียกไส้วัดไส้

ใสน้อยกำหนด วัดขาดไส้ใหญ่ บางที่วัดไว้ บางที่โยนยาน

อุทระยั้งอาหารใหม่ เข้าอยู่ในไส้ เหมือนไข้ว้าวสาร

กะรีสังอาหารเก่า ลงตามทวาร เหมือนพื้นประมาณ รังเกียดเกลียดขัง

บิตตังน้ำดี เขียวๆ โดยสี ตีมีสองอย่าง

อย่างหนึ่งตีฝัก หนึ่งซาบสารพางค์ ตีทั้งสองอย่าง อสุจิอสุภัง

เสมหังเสลดขัน เป็นไขไหลล้น นำเกลียดน่าขัง

ท่านผู้บัณฑิต ควรคิดอนิจจัง เสลดปิดบัง อยู่บนอาหาร

บุพโพว่าหนอง เกิดแต่พุงพอง เปื่อยเน่าทุกประการ

โลหิตังคือเลือด เหลลไหลซาบซ่าน ทั่วกายทวาร สีแดงดังชาด

เลือดขันนั้นไซ้ไร พอได้เต็มบาตร เป็นอาไปธาตุ ขังอยู่ในท้อง

ท่วมทับหัวใจ ตับไตทงผอง พึงระลึกตริกรตรอง ให้เห็นอนัตตา

เสโทคือเหงื่อ ซาบอยู่ในเนื้อ ทั่วทงสรีรา

ต้องร้อนไหลหลั่ง พลั่งๆออกมา ไทรมทั่วกายา นำเกลียดน่าออาจ

เมโทมันขัน ซาบอยู่ในตน ทั่วทงสารพางค์

สีเหมือนขม้น เหลืองอ่อนจางๆ เหมือนสาบเหม็นสาบ โสโครกนักษนา

อัสสุน้ำเนตร โทมนัสเป็นเหตุ ไหลหลั่งออกมา

จากคลองจักษุ ทงซ้ายทงขวา เป็นทอธราธา หยดย้อยพุ่มพอง

วะสามันเหลว ต้องร้อนไหลนอง ปลงสติตริตรอง ให้เห็นอนัตตา

เขโพหน้าลาย ที่เหลวยูปลาย ประเทศชิวหา
 ขนอยูปลายลิน ไหลออกอ้อตรา เร่งคิคอนิจจา ออย่าหลงว่ดี
 สิงขานิกาน้ำมูก ออกช่องจุมก เห็นหน้าบดตี
 บ้างข้งบ้างไหล มิใช่พอดี โสโครกเต็มที นำเกลียดน่าอาย
 ละสิกาไขข้อ อยู่ช้ข้อต่อ กระตุกร่างกาย
 เหมือนไขทาเพลา แห่งเกวียนทั้งหลาย ออย่าได้มุ่งหมาย ว่าเป็นของดี
 เร่งคิคสังเวช ตังจิตสังเกตุ ทังกายนิทรีย์
 บัญญาส่องมอง ตามคลองวิถี โดยพระบาลี ว่าไว้ในสูตร
 มตตัมมตรเน่า คืออาหารเก่า แบ่งออกเป็นนมตร
 ยิงเก้างเหม็น ยิงเน่ายงบูด ฐว่าเบนมตร แสงขนพอง
 เยื่อกระโหลกศีรษะ แบ่งสำปนกละ อยู่ในสมอง
 ต้องร้อนเมื่อไร เหลวไหลออกนอง ออย่าได้คึดปอง ว่าเป็นแก่นสาร
 เมื่อนอยเมื่อหน่ม นำช้หน้าชุ่ม เห็นงามตระกาน
 ครนถึงเฒ่าแก่ ปรวนแปรสาธารณ ชั่วถ้อยทุกสถาน เห็นหน้าบดตี
 ฟันหักแก้มตอบ หน้าตาแห้งกรอบ เร็วแรงไม่มี
 ตามืดหูหนวก อปลักษณอ์ปรีย ไม่งามไม่ดี สักสังสักอัน
 เนื้อหนังหุเหี่ยว เส้นขนเบนเกลียว ดูจดังเถาว์ลย
 ผมด้ากัห่งอก กลบกลอกทุกอัน ทรงทรวตผิวพรรณ แปรผันผิตไป

(หมายเหตุ : ข้อความบางฉบับ แปลกไปจากฉบับนี้ และมีประโยชน์
 บางอย่าง จึงนำมาใส่ไว้ต่อท้าย ตั้งแต่คำว่า อันตังใส่ใหญ่เป็นต้นไป :-)

อันตั้งไส้ใหญ่ ดุจดั่งงูไขว้ ขดไว้ให้กลม

สามสิบสองขด ดั่งขดหว่ายขม ขดไว้ให้กลม รองอาหารไว้

อันตะคองไส้สั้น้อย ดุจดั่งสายสร้อย ร้อยพันไส้ใหญ่
เมื่อกินอาหาร เป็รียวหวานเข้าไป ไ้สั้น้อยไส้ใหญ่ นำเกลียดนักหนา

อพระริยงอาหารใหม่ เมื่อกินเข้าไป ทุกสิ่งนานา
อุตสาห์กลากลิ่น ลองรอกออกมา เร่งคิดอนิจจา เราท่านคดี
กระสีง้ออาหารเก่า เรื่องจะสูญเปล่า เครื่องเนาบัดสี
เป็นมูตรคฤขัน ทุกคนย่อมมี บิดังคือดี เขียวดำมิดหมี ดุจดั่งถ่านไฟ
ครนสนดับจาก พลัดพรากสูญไป คิดให้จงได้ ถึงพระอนิจจา

เสมหังเสลด เครื่องนำสังเวช เสลดนานา
เป็นมูลโสโครก เป็นโรคโรคา เมื่อม้วยมรณา กลัดกลุ้มหัวใจ

บุพโพคือหนอง เน่าเปื่อยพุพอง เป็นหนองภายใน
ไม่ถึงครึ่งวัน สาบสูญบรรลัย คิดให้จงได้ ถึงพระอนิจจา

โลหิตตั้งคือเลือด ไหลมาไม่เหือด จืดทั่วกายา
สิบเอ็ดทะนาน พระเจ้าพรณนา หล่อเลี้ยงชีวา ว่าเลือดแห่งคน

เสโทคือเหงื่อ ไหลอาบซาบเนื้อ ทั่วทุกขุมขน
ไหลมาเมื่อร้อน บ่ห่อนทานทน หลบหลีกไม่พ้น ทั่วทั้งหญิงชาย

เมโทมันข้น แข็งอยู่ในตน แห่งคนหญิงชาย
อัสสุน้ำตา ไหลมาบ่วาย เมื่อใกล้จะตาย พลัดพรากจากไป

วะสามันเหลว ไหลออกรวดเร็ว มีมากเหลือใจ
เขโพน้ำลาย ไหลซาบอาบไป หมักหมมอยู่ใน ทั่วทุกไรพ่น

สิงฆาติกาน้ำมูก จำไว้ให้ถูก น้ำมูกอนันต์
เมื่อยามเป็นหวัด กัดจุมกมัน ไหลออกตลอดวัน โสโครกเต็มที.

ละสิกาไขข้อ มีตามข้อ ท่วงอินทรีย์
หลอกระดุกลิ้น ให้สะตวกดี สำหรับกาย เขี้ยดหยัดตัดกาย

มุดตังนามตร เมื่อขันสูตร นามตรกระจาย
นาจตนาเคม เตมอยมามากมาย เตมแล้วระบาย ทุกเมื่อเชอวัน

(บทประพันธ์นี้แสดงให้เห็นความรู้ ความเชื่อ ความเข้าใจความผิดถูก
ของพุทธบริษัท ในถิ่นที่ประพันธ์ในสมัยนั้นได้อย่างมากทีเดียว)

(๓) คำล้อคนหลง

จิตเอ๋ยจิตเขลา มัวเมากายเน่า เฝ้าสมบัติดิน กินอสุจิ
ตริไม่เห็นเลย หลงเซชมงาม เดินตามทางรก มุ่นหมกเทศา
อวดกล้าสู้ตาย ไม่น่ายหนีโลก นั่งโงกงมแก่ หลงแล้ววณ
รูปตนคือผี เห็นดีอย่างไร ภายในเหม็นนั้ก หลงรักจุกอด
ตาบอดใจบ้่า เป็นข้าความรัก เหนื่อยนั้กไม่รู้ พระครูไม่บอก
เชื่อหลอกหม่มาร สั่งขารเข้าลวง เอาหวังผูกคอ ใครหนอทำได้
ตัวใบ้ใจบ้่า เทยวหาแต่ยาก อย่าหลงทางเดิน อย่าเมิ่นเหยียบขวาง
อย่าลากเรือวนาม เดินตามพระไป โกลพระจะโง่ มั้กไอ้เสียเปล่า
เอาทองแดงลึง อวดจริงแก่บ้่า ขายหน้ากับผี อวดดีกับตาย

ยวดสบายกับโรค ทุกข์โศกเสียเปล่า อย่าเคียดๆ อย่าคิดโดยโง่
 อย่าโตแต่เปลือก อย่าเสือกหาทุกข์ อย่าสนุกหาบาป อย่าคาบเหล็กแดง
 อย่าแต่งแผ่นดิน อย่ากินของร้อน อย่านอนในไฟ ให้กินอย่างแรง
 ให้แสงบริสุทธิ์ ให้หยุดเหมือนพระ ให้ละความโง่ จะได้โตเต็มโลก
 ข้ามโสมสงสาร นึกพานไม้ไผ่ รีบไปอย่าช้า หาสุขสำราญ

(๔) อุปมาธรรมนาวาข้ามวัฏฏะ

[ขาน ๑๑]

จงตั้งเอากายเจ้า	เป็นสำเภอนันโสภา
ความเพียรเป็นโยธา	แขนซ้ายขวาเป็นเสาใบ
นิ้วเป็นสายระยาง	สองเท้าต่างสมอใหญ่
ปากเป็นนางงานไป	อชฌาสัยเป็นเสบียง
เอาสติเป็นทางเสือ	ถือท้ายเรือให้ตรงเที่ยง
ถือไว้อย่าให้เอียง	แล่นตัดเลียงข้ามคงคา
ปัญญาเป็นกลองแก้ว	สองศกแถวแนวหินผา
ความรูเป็นหูตา	คือลัดดาฟังตุลม
ขี้เกียจเป็นปลาร้าย	จะทำลายให้เรือจม
โทโสคือตัวลม	อันร้ายกาจพาตพัดพา
วารินกระสุนรุส่าย	เป็นคลื่นใหญ่มหันตา
จะทำซึ่งนาวา	ให้ลุ่มจมในสายชล

อวิชชาคือโมโห

ปกปิดจิตปुरुชน

กายแก่ไม่แลบ่าง

เมื่อใกล้จะถึงตาย

เงินทองข้าวของหลาย

ชีพวายกลายเป็นผี

ร่างกายเป็นของเนา

มีจนทุกคนไป

ญาติวงศ์และพงศ์

สิ้นรักใคร่ไมยินดี

หญิงชายทั้งหลายเอ๋ย

เงินทองของอนิจจัง

เงินทองเป็นของกลาง

เป็นมรดกตกทอดไป

หญิงชายทั้งหลายเอ๋ย

เกิดสำหรับกับแผ่นดิน

บุญกรรมนำมาเกิด

อกุศลทนทุกข์มา

ของเบาเอาไปได้

ศรัทธาให้ตั้งมั่น

ภาวณาอันวิเศษ

ให้คนโง่ไม่เห็นหน

ให้มีตมณร์จนวันตาย

มัวก่อสร้างบาปมากมาย

ใครช่วยได้ไม่เห็นมี

เมื่อจะตายไมยินดี

เงินทองมีไม่เอาไป

เอาไปเผาในกองไฟ

เอาไปได้เมื่อโรมี

บุตรภรรยาและน้องพี่

เกลียดกลัวผีไมอีนัง

อย่าหลงเลขกายขลัง

ลูกเมียยังรับต่อไป

คิดสมสร้างเอาไปไม่ได้

เป็นของใช้ถมแผ่นดิน

อย่าหลงเลขในทรัพย์สิน

ย่อมมีสิ้นทั่วโลก

เอากำเนิดในชาติหน้า

กุศลเป็นทางสวรรค์

คิดชวนชายให้ครบครัน

ทางศีลทานจึงจะดี

ตัดกิเลสข้ามโลกีย์

หญิงชายจงยินดี

หลงรักและหลงใคร

หลงหาหน้าไม่เจง

หลงมีและหลงจน

นอนละเมอเพอเบนบา

หลงในกามคุณ

ไฟร้ายร้อนสำคัญ

รักตัวกลัวจะตาย

หาเลี้ยงร่างกายตน

แสวงหาอย่าช้าเลย

หลงอยากได้หลงชมเชย

ไม่รู้เบื่อเซอตถะ

หลงพรำบ่นด้วยวาจา

ตบขเมารวาฬน

จิตหมกมุ่นทุกคืนวัน

เผาเราท่านอยู่ทุกคน

ไม่ชวนชวยทางกุศล

จะเอาผลที่ตรงไหน

(๕) สุนทรปริภาษิต

[ขาน ๑๑]

มา ข้าจะขอกล่าว

จำไว้ให้แน่นอน

เกิดมาในชาตินี้

ทุกขังขังทุกขังไว้

อนิจจังคือไม่เที่ยง

อนัตตา ไซ้ตัวตน

ถ้าถือ ว่าตัวตน

เกิดมาแล้วคงตาย

ถึงเรื่องราวคำพระสอน

จะได้สอนซึ่งน้ำใจ

คงจะมีความบรรลัย

ย่อมเป็นไป ทกตัวคน

จงหลีกเลี้ยง เสียให้พ้น

อย่ากังวล ว่าร่างกาย

เห็นไม่พ้น ทางอบาย

ให้ชวนชวย หานหนทาง

(เมื่อจะตายไม่ต้องกาง)

พระองค์ทรงก่อสร้าง	ชี้	หนทางให้สัตว์เดิน
ศีลสมา ธิปัญญา	จำไว้หนา	อย่าละเมิน
พระองค์ ทรงสรรเสริญ	ว่าทางเดิน	พระนิพพาน
นิพพานคือ บรมสุข	พ้นจากทุกข์	ในสงสาร
ดับชา ติกันดาร	แก้ไขตาย	ก็ไม่มี
แม้ใคร จะใคร่รู้	ให้หาครู	ผู้เมธี
สั่งสอน ในวิถี	อันจะหนี	ซึ่งบ่วงมาร
พระไตรสรณาคมน์	เป็นปฐม	แรกก่อการ
ถือไว้ เป็นประธาน	จิตแน่วแน่	อย่าไหวหวั่น
สมาธิ ตั้งใหม่	แล้วจึงหัน	หาปัญญา ^๒
พิจารณาในร่างกาย	สัตว์ทั้งหลาย	ที่เกิดมา
แก้แล้วก็ชรา	สังขารไม่จีรัง	
แปรปรวนอยู่เช่นนั้น	ดูเป็นทอนิจจัง	
ไม่เที่ยงเป็นทุกขัง	แล้วภายหลังเป็นอนัตตา ^๓	
เป็นเหตุอัสสัฏฐัง	สนุขเป็นอาหาร	

๑. ทาและกางหนทางไว้ตั้งแต่ยังเป็น ๆ สำหรับจะเดิน เมื่อจะตายกางไม้ทัน
 ๒, ๒, ข้อความตอนนี ผู้แต่งไม่รักษาดนตรีทักขณ, แต่เห็นว่าควรปล่อยไว้
 อย่างนั้น — ผู้รวบรวมอนุรักษ์.

แม้ใครคิดเห็นแล้ว
ทำใจให้ช้านาน

จะแตกหรือร้าวราน
จะแตกทำลายไป

อย่าให้ใจเฟลิดเฟลิน
ธรรมดากายสัตว์นี้

เหมือนได้แก้วสามประการ
ดั่งขารบ้างเป็นไร

ตัวสังขารใช้ตัวใคร
ทำในใจไว้ให้ดี

ยามฉุกเฉินจะเสียที
เกิดมาแล้วย่อมดับไป.

อันความเกิดแก่เจ็บตายวชิราตม์ เกิดด้วยชาติสังขารอย่ากระสัน
เอาไตรลักษณ์เข้ากระหวัดเข้ารัดพัน ผูกให้มันดวงจิตเหมือนนิรา
หนึ่งให้รูปรุกายอย่าได้เขลา ให้รู้เท่าทันสังขารนะท่านหนา
อย่ามึดมิดไปด้วยฤทธิ์วิเศษ เป็นโมหาพาตัวให้มัวมอม
จงตั้งมั่นขันตีมีมานะ เอรสพระธรรมทาเหมือนยาหอม
อาจจะล้างจิตกลัวที่มัวมอม คงจะย้อมจิตแน่มไม่แปรปรวน
ปฐวีนี้เป็นพินัยน์ให้มัน วาโยมันมักจะบัดพัดให้ผวน
เตโชไฟได้ลมประสมกวน อาไปควรจะระงับดับอัคคี
ความนิทานสรรเสริญเจริญยศ อย่ากำหนดเอาเป็นจริงสิ่งเหล่านี้
ที่พึงใจเขาก็ชานแต่การดี ไม่สามัคคีเขากระหน่ำด้วยคำคม
ของเป็นเครื่องอนิจจังยังไม่แน่ม ยังเกิดแก่ตายดับกันทับถม
ถึงทุกขังทุกขันธ์ทุกนิคม เป็นประถมตลอดถึงอนันตกาล
ถึงมีจันทนทุกขั้ทุกรูปแท้ ไม่ปรวนแปรตั้งวิสัยท่านไซ้ชาน
อนัตตาพาเข้าห้องแห่งนิพพาน นี่แหละการหมดทุกขั้หมดสุขุขเย

(๖) พระไตรลักษณ์ญาณ

พระไตรลักษณ์เห็นภนฺทรวจรในดวงจิต สวมคิดโดยประจักษ์ให้นักหนา
 พิศเพ่งเล็งดูพระอนัตตา เป็นไม้เท้าก้าวหน้าหาหนทาง
 พระทุกขังตงไว้ให้มันคง คอยดำรงชำระประสะสง
 อวิชชาพาลล่ากำบังทาง พระทุกขังแผ้วถางสว่างเตียน
 กำจัดมืดโหม้ให้ผ่องแผ้ว เหมือนดวงแก้วชุติประเสริฐเสียดียร
 เอาสติตั้งไว้ในความเพียร กาลจำเนียรก่อสร้างในทางธรรม
 พระไตรลักษณ์ตักเตือนให้บริสุทธิ์ เหมือนมงกุฎสุดเหลืองเรืองอร่าม
 คอยป้องกันอวิชชาสง่างาม จะพาดผ่านเขตกิลเลสมาร
 พระกรซ้ายทรงพระขรรค์อันผ่องศรี ถือนั่นคือจิตใจในสงสาร
 ชำระกองกิเลสเด็ดภัยพาล พระยามารพ่ายแพ้แก่ขันธ์ดี
 พระกรขวาทรงเครื่องศาสตราวุธ บริสุทธิ์เสร็จสองพระแสงศรี
 มีเมตตาพาจิตให้เปรมปรี จะเช่นฆ่าอโรคีให้ม้วยมรณ
 พระกรุณาเบื่องขวารักษาจิต ให้สุจริตสุขไสโมสร
 มุกิตาเป็นโยธาช่วยพระกร ไม่ย่อหย่อนต่อภัยอะไรมี
 พวกเสนาฆ่ามารชาฎณรงค์ ได้แก่องค์พรหมวิหารมานาวิตี
 ย่อมประหารมารร้ายวายชีวิ ด้วยปัญญาบารมีมณีนิล
 สำหรับส่องสว่างกระจ่างจ้า ส่องเข้ามาอันธการก็สูญสิ้น
 มีจักขุปัญญาเป็นอาภิล โหมะสิ้นสุขสว่างกระจ่างใจ
 เสรีจะนั่งเหนือหลังสินธพชาติ คืออิทธิบาททั้งสี่จะมีไหน
 เป็นอาชาพาเดินดำเนินไป เข้าทางใหญ่อริยะมรรคญาณ

คลานเป็นเสบียงลำเลียงส่ง

จัดตั้งไว้เป็นอุปธาน^๑

มีย่อหย่อนผ่อนชก้อาชาชาญ

จักรราชก็ไม่อาจจะแลดู

ริยะลาเลิศประเสริฐนัก

บรรพชาดั่งว่าเป็นสมุทร

มาริส่องส่งให้ตรงทาง

โพชฌงค์ทรงโฉมคือโคมเทียน

ใครได้แล้วเหมือนได้แก้วมโนนี้

สวรมย์ชมสุขทุกประการ

สุขอะไรจะมาสุขเหมือนเมืองแก้ว

พันวิสัยที่อะไรจะเทียมทัน

ให้ข้ามเขตแดนดงแห่งสงสาร

ปัญญาญาณอุปถัมภ์มาค้าชู

พระยามารแลเห็นก็อดสู

ปิดประตูจตุราไม่อาวรณ์

ตั้งอินทรวงศ์ทรงศักดิ์สโมสร

ไม่ย่อหย่อนเพราะลำบากที่พากเพียร

วิปัสสนาแผ้วถางซึ่งหนามเสี้ยน

ไม่แหวะเวียนนำส่งตรงนิพพาน

ไม่ต้องตรึกว่าจะยากในสงสาร

เหมือนนิมานเมืองฟ้าสารพัน

สุขเลิศแล้วสุขยิ่งทุกสิ่งสรรพ

เป็นมหันตมะโหโอรพารลาน ฯ

๑. อุปธาน คือ หมอนหรือเชิง สำหรับรองรับข้างล่าง

เรียนธรรมะ ต้องเรียน อย่างธรรมะ
เรียนเพื่อละ ทกข์ใหญ่ ไม่ทอดย
เรียนที่ทกข์ ทุ่มจริง ยิ่งเข้ารอย
ไม่เลือนลอย มองให้เห็น ตามเป็นจริง
ต้องตั้งต้น การเรียน ที่หุตา
สัมผัสแล้ว เกิดเวทนา ตัณหาวิง-
ขันมอยาก เกิดผู้อยาก เป็นปากปลิง
เรียนรู้ยัง ตัณหาดับ นับว่าพอ.

รายชื่อหนังสือ ชุดลอยปทุม

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑.	คู่มือมนุษย์	๖	๒๑.	การปรุงเป็นทุกข์อย่างยิ่ง	
๒.	ศิลปะแห่งการดู ด้วยตาหูสัมผัสมีปัญญา	๑		การดับเป็นสุขอย่างยิ่ง	๑
๓.	ศิลปะแห่งการมีพระพุทธรเจ้า อยู่กับเนื้อกับตัว	๑	๒๒.	อาหารหล่อเลี้ยงใจ	๒
๔.	ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด	๑	๒๓.	ปัญญาภิริยาวัตถุ	๑
๕.	ธรรม ๒๔ เหลี่ยม (มีภาษาจีน)	๔	๒๔.	พ่อแม่สมบูรณ์แบบ	๑
๖.	พูดกับเงร	๑	๒๕.	อานาปานสติและดับไม่เหลือ	๒
๗.	ศีลธรรมกลับมา ตอนที่ ๑	๒	๒๖.	ธรรมคติและธรรมกิตา	๑
๘.	เห็นธรรมชาติ คือเห็นความเป็นเช่นนั้นเอง	๑	๒๗.	ความมั่นคงภายใน	๑
๙.	ธรรมโอสธสำหรับโลก	๑	๒๘.	โลกพระศรีอารย์ อยู่แค่ปลายจุมก	๒
๑๐.	ความมีสุขภาพอนามัยทางจิต	๒	๒๙.	การทำงานเพื่องาน	๑
๑๑.	ปรมัตตธรรมคำกลอน	๑	๓๐.	สันโดษไม่เป็นอุปสรรค แก่การพัฒนา	๑
๑๒.	นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี	๒	๓๑.	ปฏิจจนมุบปาทคืออะไร?	๑
๑๓.	ธรรมพรบี่ใหม่	๒	๓๒.	เค้าเงื่อนของธรรมะ และ อิทัปปัจจยตา	๑
๑๔.	ตถดาช่วยได้	๑	๓๓.	การอยู่ด้วยบัจจุบัน ไม่มีอดีต ไม่มีอนาคต	๑
๑๕.	ศีลธรรมกลับมา ตอนที่ ๒	๑	๓๔.	พุทธศาสตร์กับไสยศาสตร์	๑
๑๖.	ศีลธรรมกลับมา ตอนที่ ๓	๑	๓๕.	อานาปานสติภาวนา(มีภาษาจีน)	๒
๑๗.	ค่าของครู	๒	๓๖.	อิทัปปัจจยตาในฐานะ สิ่งสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนา	๑
๑๘.	พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็นกัลยาณมิตร	๑	๓๗.	นรกกับสวรรค์	๑
๑๙.	ถอยหลังเข้าคลองกันเถิด	๑	๓๘.	ดับทุกข์สิ้นเชิง	๑
๒๐.	การเก็บความโกรธใญ่ฉาง	๒			

เรียนศาสนา คำนี้ฟัง วนเวียนเรียนศาสนา
ไม่แน่ว่า เรียนอะไร ทำไมหนอ
เรียนนักรธรรม เรียนบาลี ยังมีพอ
ก็เรียนต่อ ก็มีภูฐาน การบัสสนา
เรียนเรียนไป ก็ได้ แต่ว่าเรียน
บ้างก็เปลี่ยน เป็นอาพาธ บ้าศาสนา
มีหลายอย่าง บ้าระห่ำ เกินธรรมดา
กระทั่งบ้า ลากยศ อदनินพพาน.